

KÜLTÜR VE PSİKANALİZ: Sinema, Edebiyat ve Güncelin Psikanalizi

Bella Habip

Yapı Kredi Yayınları

2019 / 233 sf.

Kültür ve Psikanaliz, psikanalist **Bella Habip**'in 2012-2018 yılları arasında çeşitli sebeplerle (konferans, makale yazımı, seminer notu, psikanalizi tanıtmaya yönelik etkinlikleri, vb.) yazdığı metinlerden oluşuyor. Bu metinler, "Sinema ve Psikanaliz", "Edebiyat ve Psikanaliz" ve "Güncel ve Psikanaliz" olmak üzere üç başlığa ayrılmış. Sadece psikanalizin kliniğinden çıkmakla kısıtlanmayan bu çalışmanın temel amacı, kültür ve psikanalizin bulunduğu noktalarda, *bilinçdışı*, *libido*, *narsisizm*, *kendilik*, *Oidipus karmaşası*, *ensest* ve *ensestsi* gibi kavramları da açıklayarak ışık tutmak.

"Sinema ve Psikanaliz" ile "Edebiyat ve Psikanaliz" bölümlerindeki yazılarda özellikle hoşuma giden şey, bunların giriş kısımlarındaki, okuru konuyla ilgili bilgilendirme özeni oldu. Öncelikle, o metinde faydalanılacak kavramlar, psikanaliz dünyasında bu kavramlar ile anılan yazarların makaleleri referans gösterilerek anlatılıyor. Okur bunlar hakkında yeterince fikir sahibi olduktan sonra, metinde analiz edilecek sanat eserinden (film ya da edebiyat eseri) bahsedilmeye başlanıyor.

Sinemaya eğilen ilk bölümdeki üç makalede toplam yedi film psikanalitik yöntemle inceleniyor. Bunlardan ilki *ensestsi* kavramı üzerinden **Xavier Dolan** sinemasındaki beş filmi ele alıyor. Bu filmler; *J'ai tué ma mère* (2009), *Les amours imaginaires* (2010), *Laurence Anyways* (2012), *Tom à la ferme* (2013) ve *Mommy* (2014). Burada, yönetmenin sinemasını analiz edip topluca izlemeyi düşünenler için çok güzel bir harita çiziyor **Bella Habip**. İkinci makalede ise ünlü Japon yönetmen **Nagisa Oshima**'nın *Ai no korida* (1976) filmi, tutkunun psikolojisi ve film karakterlerinin tutkuya teslim oluşlarının metapsikolojisi üzerinden inceleniyor. Bu başlıktaki "Özgürlük, Direniş ve Psikanaliz: İnsan Doğası Üzerine" isimli üçüncü ve son makale ise **Nuri Bilge Ceylan**'ın *Kış Uykusu* (2014) isimli filmine eğiliyor. Film, **Donald Woods Winnicott**'un *kendiliğindenlik* kavramı ışığında ele alınırken, yazarın her metinde yaptığı gibi önce okuyucu bu kavrama ısıtılıyor. Böylece yazar, okurların hem bu filmlere değişik açılardan bakmasını hem de (özellikle alana çok hakim olmayanların) her film incelemesi sırasında psikanalizin farklı ve önemli bazı kavramları ile tanışmasını sağlıyor.

İkinci bölüm olan "Edebiyat ve Psikanaliz"deyse dört metin yer alıyor. Bu metinlerde, **Hermann Melville**'in *Katip Bartleby*, **George Orwell**'in *1984*, **Orhan Pamuk**'ın *Kırmızı Saçlı Kadın* romanları ve şizofren yazar **Louis Wolfson**'un iki yapıtına bakılıyor. *Katip Bartleby* eseri, *narsisizm* ve *öznelleşme* kavramları etrafında ele alınırken, **Orwell**'in ünlü *yenikonus* kavramı, **Wolfson**'un yeni bir dil yaratma girişimleri ile birlikte öznenin yok oluşu ve varolma biçimleri üzerinden analiz ediliyor. Bu bölümdeki en sevdiğim metin olan "Babayı Öldürmek mi, Babayı Yaratmak mı? Orhan Pamuk'un Kırmızı Saçlı Kadın'ı" başlıklı makalede, **Freud**'un ortaya attığı Oidipus karmaşasının çağdaş bir yorumu, öznelleşme ve narsisizm sorunsalıyla beraber inceleniyor.

Son bölümdeyse ("Güncel ve Psikanaliz"), psikanalizin sosyal alanla buluştuğu güncel çalışmalardan söz ediliyor. Bu bölümdeki bazı metinler yazarın kendi bildirileri veya çalışmalarırken diğerleri, güncel olarak psikanaliz dünyasında tartışılan yeni çalışmaları tanıtır nitelikte. Bu tanıtıcı nitelikteki metinlerden biri olan "Çağdaş Sanat Estetiğine Psikanalitik Bir Bakış" başlıklı yazıda bahsi geçen, **Adela Abela**'in "Çağdaş Sanat ve Hanna Segal'in Estetik Üzerine Düşünceleri" isimli çalışması bir hayli ilgimi çekti ve metnin kendisine ulaşmak istediğimde 2011 yılında basılan *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı*'na ulaştım. Bu yıllığın editörlüğünü **Bella Habip**'in yaptığını fark etmemle birlikte, yazarın aslında bu bölümde, son

yıllarda yapılan ve psikanaliz ile güncel kültür alanlarını kesiştiren çalışmaların bir özetini bizlere sunduğunu fark ettim.

Kitapta bulunan her metin, en ince ayrıntısına kadar referansları sunularak ayrıntılandırılıyor. Bu sayede herhangi bir metnin bahsettiği konu ile ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler, beraberinde bir yol haritası da edinmiş oluyorlar. Özetle, kitabı şiddetle tavsiye ederim.

Gökhan Gökdoğan

SENARYO YAZIMI

Sekans Yöntemi

Paul Joseph Gulino

Çeviren: Pınar Dinçkurt

Kalkedon Yayınları

2018 / 313 sf.

Bu kitap, senaryo yazımında sekanslar üzerine yoğunlaşan bir çalışmayı içeriyor. 'Sekans Yöntemi', ellilerden önce de Hollywood endüstrisinin başvurduğu, zamanla geri planda kalmış, seksenli yıllarda ise akademik ortama taşınmasıyla yeniden gündeme gelmiş bir yöntem olarak aktarılıyor. Güney California Üniversitesinde (USC) senaryo dersleri veren **Paul Joseph Gulino**'nun kendi öğretmeni **Frank Daniel**'in fikirlerine de yer vererek geliştirdiği sekans yöntemi, senaryo yazımında, dolayısıyla da hikaye aktarımında farklı bir yol izliyor. Bu yöntemle, uzun metraj klasik bir film için gerekli görülen 120 sayfalık senaryoyu iyi hale getirmek, yazımı kolaylaştırmak ve izleyicinin filme duygusal bağlılık göstermesini sağlamak amaçlanıyor.

Kitabın birinci bölümünde yer alan “Niçin Sekans”, “Sekans Yönteminin Kökeni”, “Bir Senaryo Nasıl Başarılı Olur”, “Sekans Yöntemi Nasıl Çalışır?”, “Analyze Dair Notlar” başlıkları altında, sonraki bölümlerde aktarılacak detaylı analiz için geliştirilen yöntemin ayrıntıları veriliyor. Üç perdeden (giriş, gelişme, sonuç) oluşan klasik anlatının 30-60-30 sayfaya ayrılması gibi sekans yönteminde de sekanslar bu klasik yapı içerisinde şablonlara oturtuluyor ve yeni aşamalar yaratılıyor. Klasik anlamda bir film için sekiz sekanslı bir yapı oluşturuluyor.

Kitapta sekans yöntemine uygun olarak detaylı analizi yapılan filmler ve başlıkları sırasıyla: **Oyuncak Hikayesi**: Sekiz Sekansın Sekizinde de Başarı, **Köşedeki Dükkan**: Bozuk Simetri, **Çifte Tazminat**: Geleceğe Dönüş, **Fellini – Cabiria’nın Geceleri**: Gece Çekilen Bölümler, **Gizli Teşkilat**: Alfred Hitchcock Dokuz Sekansta 1.700 Mil., **Arabistanlı Lawrence**: 16 Sekans ve Perde Arası, **Mezun**: Pasif Ana Karakter, **Guguk Kuşu**: Tam Yarıda Ani Değişim, **Hava Kuvvetleri Bir**: Sekiz Sekansta Sekiz Mil, **John Malkovich Olmak**: Kaybolan Ana Karakter, **Yüzük Kardeşliği**: Geniş Yelpaze Çekim.

Analizlerde öncelikle her bir filmin tüm sekansları sıralanıyor ve her sekansta ne anlatıldığı, ne amaçlandığı, yaratılmak istenen etki, ses veya müzik kullanımının etkisi gibi unsurlar detaylandırılıyor. Sonrasında sekansların analizi istatistikî bir forma dönüştürülüyor. Böylece sekansların uzunlukları ve sekans sonunda filmin yüzde kaçlık bir bölümünün tamamlandığı görülüyor. Burada senaryonun gelişimini sağlayan unsurlar da kısa notlar halinde sunuluyor: Sekansın neyi anlattığı, karakterler, başkahraman, başkahramanın amacı, birleştirici unsur, sorunlar, açmazlar, ilk zirve noktası, ikinci zirve noktası, çözüm, son sözler, ana gerilim, geçiş sahnesi, çözülme, kullanılan ses ve müzik.

Kitabın ilk yüzde onluk bölümü teorik bilgiyi aktarıırken diğer bölümlerin, on bir filmin sekans yöntemine göre analizine ayrılması eleştirilebilir. Ancak yöntemin geliştirilmesinde de benzer bir yol izlenmiş olması göz önüne alındığında sayıca fazla örnek sunulması senaryo yazımını öğrenmek isteyenler için kullanılabilir ve geliştirilebilir bir metoda dönüşüyor. Çünkü yapılan analizlerde, geleneksel sinemaya yakın duran filmler seçilmiş olmasına rağmen her birinde, formüle edilmiş bu yöntemin filmin kendi karakterine göre farklılaştığı görülüyor.

Kitap, genel seyirci üzerinde bıraktığı etkiden ve başarısından görece memnun kalınmış filmleri analiz ediyor. Bir anlamda garantili senaryo yazımı için bir teknik geliştirilerek şablon oluşturuyor. Ancak yine de bir senaryoyu, bir filmi ele alırken

farklı bir bakış açısı geliştirmede bu yöntem fayda sağlayabilir. Senaryo yazımı konusunda bu kitapta sunulan örneklerin ötesinde çalışmalar yapmak isteyenler ve hatta sinemaya ilgi duyup sinemayı anlamaya, çözümlene ve eleştiri yapmaya niyetlenenler için bile sayısız iyi sinema filmini benzer yöntemle incelemede, sekanslar arası ilişkiyi, dengeyi ve bağı kurmada bu kitap bir alıştırma olarak katkıda bulunabilir.

Tansu Ayře Fıçıcılar